

PM: Diken och biotopskydd i samband med framtagandet av detaljplan på Lindveden 9: 14 m.fl. fastigheter, Trollhättans kommun.

Bakgrund

Trollhättans kommun arbetar med en detaljplan för fastigheterna Lindveden 9:14 samt 9.4 m.fl. Exploatör är Zand Fastigheter AB som avser använda marken för bostads- och verksamhetsändamål. Fastigheterna är lokaliserade i Trollhättans kommun en bit sydväst om Trollhättan centralort. Tidigare har en groddjursinventering i området genomförts (Örnberg & Kyrkander 2023). Fastigheterna ligger delvis på jordbruksmark och där påträffas ett antal öppna diken. Öppna diken på eller i anslutning till jordbruksmark omfattas av det generella biotopskyddet i enlighet med 7 kap i miljöbalken. Öppna diken i jordbruksmark som ständigt eller en stor del av året håller ytvatten eller en fuktig markyta utgör ett biotopskyddsområde. Bäckar och öppna diken hyser inte sällan naturvärden genom att de fungerar som livsmiljöer, spridningskorridorer och ledlinje i landskapet. Verksamheter som kan skada dessa miljöer får inte bedrivas. Om det finns risk för att naturmiljön skadas kan dispens från biotopskyddsbestämmelserna sökas hos Länsstyrelsen. Föreligger särskilda skäl kan dispens beviljas.

Utifrån kartmaterial samt fältbesök har ett antal presumtiva öppna diken identifierats som berörs direkt av planerad detaljplan (figur 1). Föreliggande PM avser utreda huruvida dessa öppna diken omfattas av biotopskyddsbestämmelser samt göra en bedömning om vilka ekologiska kvalitéer som de besitter. Dessutom skall en mindre vattensamling inventeras med avseende på förutsättningar för biologisk mångfald. Vattensamlingen ligger i anslutning till men inte i direkt kontakt med aktuella diken.

Utöver fältbesök genomförda under 2023 (Örnberg & Kyrkander 2023) fältbesöktes området 2025-04-15 med specifikt syfte att inventera aktuella diken (figur 1). Fältbesöket gjordes av Jonas Örnberg, biolog hos Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB med mångårig erfarenhet av såväl biologiska frågeställningar såsom tillhörande juridiska aspekter med naturvårdsfrågor och exploatering. Väderförutsättningarna vid besöket var 18 grader och klart till halvklart med en västlig vind på 4-5 m/s.

Figur 1. Karta över aktuella diken inom planområdet

Resultat och diskussion

Samtliga inventerade diken ingår i samma lokal vattensystem och ingår i Göta älvs huvudavrinningsområde. Hela planområdet ingår även i samma delavrinningsområde (Ovan VDRID = 640285-126702 i Göta älvs vattendrag) som mynnar direkt till Göta älv. Inom aktuellt planområde rinner vatten från väst mot öst, främst som ytavrinning i diken och mindre vattendrag som samlas ihop och till slut mynnar i Syltebäcken som rinner genom Ryrbäcks naturreservat innan den mynnar i Göta älv strax sydväst om Skoftebyn. Berörda diken i detaljplanen redogörs var för sig nedan i relation till betydelse för biologiska mångfald samt i relation till regler för det generella biotopskyddet.

DIKE 1 (180 M INKL TRUMMA)

Dike 1 ligger i tomtgräns mot NV samt mot fuktäng som tidigare brukats som jordbruksmark i SO vilket även ingår i planområdet. Diket är djupt och särskilt så mot tomten då denna är höjd med massor. På sina ställen ligger dikesbotten mer än 2 meter under tomtmarkens nivå. Mot fuktängen i SO ligger dikesbotten mellan 1–1,5 meter under fuktängens nivå. Diket är rensat relativt nyligen och har en fungerande dikesfunktion och leder bort yt- och grundvatten från området. Flödet i diket var vid besökstillfället mycket lågt, uppskattningsvis <0,1 l/s. Diket kantas bitvis av uppväxande lövsly som delvis skuggar diket. Dikets norra del saknar dock skuggande träd varför här finns ett kraftig uppslag

av kaveldun och tågväxter. Diket hyser inga lek eller uppväxtmiljöer för groddjur på grund av för lågt vattenflöde samt att det regelbundet torkar ut. Möjligtvis fyller det en funktion som spridningskorridor och ledlinje i landskapet. Dessa kvalitéer kan dock inte anses vara unika utan kan till- och nyskapas med tämligen enkla medel annorstädes. Dike 1 mynnar till dike 4 via en mindre kulvert (0,5 m diameter) under en nyligen anlagd körväg av krossmaterial. Bedömningen är att diket omfattas av de generella biotopskyddsbestämmelserna och eventuella åtgärder som påverkar denna funktion negativt kräver dispens från biotopskyddsbestämmelserna.

Figur 2. Dike 1 fotat mot väster (uppströms)

DIKE 2 & 3 (137 RESP 81 M)

Dessa bägge ”diken” behandlas tillsammans eftersom de är mer eller mindre identiska och ligger parallellt i den fuktäng de en gång är avsedda att avvattna. Hela fuktängen är stadd i igenväxning med träd och buskar. ”Dikena” i fråga är mycket svåra att urskilja i fält och avslöjas bitvis endast genom tätare bestånd av vecketåg. Botten på de diken som en gång fanns där skiljer sig inte nämnvärt mot botten i fuktängen och således har dessa diken inte längre någon egentlig vattenavbördande funktion kvar. ”Dikena” saknar direkt kontakt med övriga diken i området. Vid fältbesöket konstaterades även att i höljet i fuktängen som höll vatten ligger vattenytan på samma nivå som för de aktuella ”dikena”, dvs. vattnet leds inte i väg av diket i någon nämnvärd omfattning. Utebliven rensning har lett till igenväxning och dikena har i princip försvunnit och ett nytt naturtillstånd bedöms ha inträtt som innebär mer blöta och sumpiga förhållanden jämfört med förhållandena när diken hade en

Figur 3. Läget för det f.d. dike 3 som endast avslöjas genom tätare vegetation av vecketåg.

signifikant vattenavbördande funktion. Om ett nytt naturtillstånd inträtt bör en rensning/grävning av diken betraktas som ny markavvattning, vilket kan kräva både dispens och tillstånd. Således är bedömningen att de f.d. dike 2 och 3 inte omfattas av de generella biotopskyddsbestämmelserna. Till skillnad från dike 1 och 4 finns dessa bägge ”diken” heller inte med i den länsvisa GIS databas sammanställd över diken i Västra Götalands län som tillhandahålls av Naturvårdsverket¹.

DIKE 4 (130 M)

Dike 4 har en vattenavbördande funktion. Dike 4 är i hydrologisk kontakt med dike 1 via en trumma under den nyanlagda vägen av krossmaterial.

Längs den aktuella sträckan som berörs av planområdet finns mer eller mindre stående vatten i lågpunkter. Denna del hyser vissa biotop kvalitéer som även uppmärksammades i samband med groddjursinventeringen 2023 (lokal 4 i Örnborg & Kyrkander 2023) då enstaka vanlig groda lekt och lagt ägg i den djuphålan som bildats. Bedömningen då var att lokalen har mycket låg potential som leklokal för groddjur, främst på grund av den mycket höga risken att torka ut tidigt på säsongen. Den bedömningen kvarstår även efter genomfört fältbesök 2025. Dike 4 bedöms således hysa vissa kvalitéer för biologisk mångfald, främst som spridningskorridor och ledlinje i landskapet.

Dessa kvalitéer kan dock inte anses vara unika utan kan till- och nyskapas med tämligen enkla medel på platsen såväl som på annan plats.

Bedömningen är att diket omfattas av de generella biotopskyddsbestämmelserna och eventuella åtgärder som påverkar denna funktion negativt således kräver dispens från biotopskyddsbestämmelserna.

Figur 2. Dike 4 med den ”djuphåla” som finns i anslutning till den kulvert där dike 1 mynnar.

VATTENSAMLING

En mindre svacka strax söder om dike 2 höll vid besökstillfället vatten med ett djup på 10–20 cm. En mindre djuphåla (<0,5*0,5 m) uppvisade ett något högre vattendjup. En uppbyggd mindre vall precis norr om vattensamlingen, sannolikt av material som tidigare legat i svackan håller kvar vattnet i

¹ https://geodata.naturvardsverket.se/nedladdning/Diken/Diken_Sverige/Diken_lansvis/Diken_O.zip

området som troligtvis annars hade ingått som en del i fuktängen. Tuvor av gräs och andra landväxter i dammen visar att den torkar ut regelmässigt. Hela dammen omges av träd vilket kraftigt begränsar solinstrålning och därmed snabb uppvärmning på våren. I samband med groddjursinventeringen 2023 observerades att dammen var uttorkad tidigt och därmed inte utgjorde någon lämplig miljö för groddjur. Den bedömningen kvarstår även efter 2025 års fältbesök. Inga groddjur eller spår därav observerades 2023 och inte heller 2025.

Sammanfattningsvis är bedömningen att dike 1 och 4 omfattas av de generella biotopskyddsbestämmelserna. Åtgärder som påverkar dessa negativt kräver sålunda dispens enligt aktuella bestämmelser. Dike 2 och 3 bedöms inte omfattas av biotopskyddsbestämmelserna då dessa inte längre uppfyller sin funktion som dike samt har övergått i annat naturtillstånd.

Referenser

Örnberg, J. & Kyrkander, T. (2023). *Groddjursinventering på fastigheterna Lindveden 9:14 m.fl. Trollhättans kommun 2023*. Nr. 2023:628. Falköping.